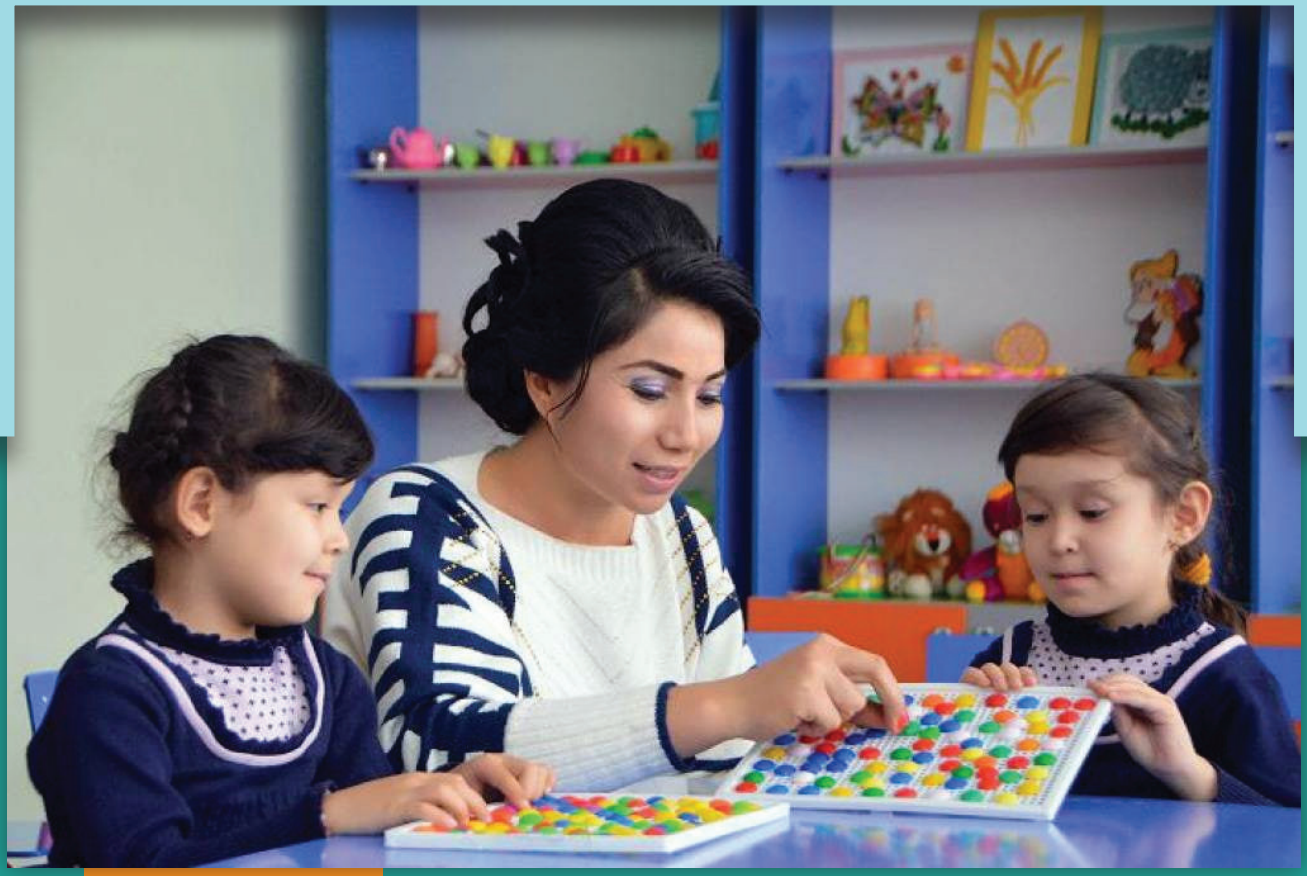
ISSN: 3060-4613

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№11(1)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslaşgan ilmiy jurnal

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Elektron naşr. 110 sahifa,
2-oktyabr, 2026-yil.

BOŞ MUHARRIR:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOŞ MUHARRIR ÖRINBOSARI:
Aşurov Ramzidin Ramazonoviç – Psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGAŞI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Şoumarov Ğ.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirğizboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şaripov Ş.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şermuhammadov B.Ş. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qöldoşev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozoğiston)
Rejep Özyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Ça – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Ş. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi Özbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM boş muharriri, Özbekiston Respublikasida xizmat körsatgan jurnalist, filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Ğafurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Şomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Nematov Ş.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yiça falsafa doktori (PhD)
Yuldaşeva F.I. – pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldaşeva D.B. – filologiya fanlari böyiça falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toşkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qaşqadaryo viloyati Maktabgaça va maktab ta'limi boşqarmasi boşliğining birinçi örinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bölimining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor öğli – Pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va işbilarmon" MÇJ
Hamkorlarimiz: Özbekiston Respublikasi Ta'lim va ilm-fan vazirligi, Özbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali Özbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni çop etiş uçun milliy ilmiy naşrlar röyxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari böyiça: OAK Kengaşi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

• Ekspert kengaşi (29.10.2024-y., №10)

• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari böyiça: Toşkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

• Ekspert kengaşi (25.05.2025-y., №10)

• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

Özbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Ta'lim jarayonida deontologik tamoyillar asosida nizolarni boşqariş 10
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna

Sun'iy intellekt asosida maktab öquvçilarining matematik xatolarini diagnostika qiliş va individual tavsiyalar şakllantirişning gibrid adaptiv modeli 15
Abdullayeva Nazokat Isayevna, Abdurazzoqova Zebuniso Tolmas qizi

Harbiy xizmatçilarning pedagogik mahoratini oşirişning ilmiy-metodik asoslari 21
Yadgarov Ravşan Ergaşeviç

Inklyuziv ta'limda logopedik texnologiyalardan foydalaniş metodikasi 27
Ikramova Dilafruz Furqat qizi, Ilhomova Malikaxon Dilşod qizi

Faoliyat markazlari vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning raqamli savodxonligini şakllantiriş metodikasi 30
Jo'rayeva Gulira'no Nazirjon qizi

Bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirişda an'anaviy naqqoşlik san'atining pedagogik imkoniyatlari 36
Rözmetov Quvondiq Şanazarovich

Pedagogik hamkorlik asosida ösmir yoşdagi öquvçilarda ijtimoiy voqelikka sezgirlikni tarbiyalaş mexanizmlari 42
Bazarova Gulnoza Ziyodulla qizi

Talabalarning ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarini jismoniy madaniyat vositasida rivojlantiriş metodikasini takomillaştiriş 47
Imomov Asliddin Abdurazoqoviç

Harakatli öyinlar yordamida boşlanğiç sinf öquvçilarining harakat faolligini oşiriş usullari 51
Ernazarova Ziyoda Erkin qizi

Sun'iy intellektning inson fikrlaş qobiliyatiga ta'siri: intellektual rivojlaniş uçun imkoniyatlar va tafakkur zaiflaşuvi xavfi 55
Tölaganov Abdumalik Abdiraximoviç

Jadidçilik harakatining vujudga kelişining ijtimoiy-tarixiy şart-şaroitlari 60
Nişonov Muhammad Bahodir öğli, Pulatov Şerdor Nematjonoviç

Maktabgaça ta'lim taşkilotlari direktorlarining kasbiy kompetentligini rivojlantirişning nazariy-metodologik asoslari 66
A'zamova Malohat Nadjimovna

Söz yasalişi, morfologiya va sintaksisning özига xos xususiyatlari 70
Bobojanov Şaripboy Xudoşukiroviç

Inklyuziv ta'limda diskriminatsiyani oldini oliş va ularni psixologik qöllab quvvatlaş tamoyillari 74
Bozorova Muxlisa

Neyro logopediya va biometriya 78
Foiqova Diyora Anvar qizi

Bölajak öqituvçilarning metakognitiv faoliyatini rivojlantirişda refleksiv topşiriqlardan foydalaniş 83
Ibrohimova Şahlo Umarali qizi

3–4-sinf öquvçilarining badiiy asarlar öqişga qiziqişini oşirişning metod, şakl va vositalari 88
Rasulova Zohida Sindorovna

Raqamli ta'lim muhitida kasbiy-refleksiv kompetensiyalarni rivojlantirişning metodik tizimini integratsiyalaş 92
Talabova Dilrabo Tolibova

Informatika va uni öqitiş metodikasi fanini öqitişda adaptiv öquv dasturlari va virtual laboratoriyalardan foydalanişning metodik tizimi 98
Xomidov Zohidjon Adhamjon öğli

Развитие профессиональной компетентности будущих педагогов в условиях цифровизации образования 104
Шаланков Константин Константинович

BÖLAJAK TASVIRIY SAN'AT ÖQITUVÇILARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRIŞDA AN'ANAVIY NAQQOŞLIK SAN'ATINING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Rözmetov Quvondiq Şanazarovich
Urganch davlat pedagogika instituti
"San'atşunoslik" kafedrasi dotsenti v. b.

Annotatsiya: Maqolada bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirişda an'anaviy naqqoşlik san'atining pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Unda milliy amaliy san'atni oliy ta'lim mazmuniga integratsiya qiliş, talabalarning badiiy-estetik didi, kompozitsion tafakkuri, ijodiy faolligi va metodik tayyorgarligini rivojlantiriş masalalari tahlil qilingan. Tadqiqotda nazariy va qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatiş, modellaştiriş hamda amaliy topşiriqlarni loyihalaş metodlaridan foydalanilgan. Naqqoşlik maşğulotlarini kuzatiş, tahlil, eskiz yaratiş, kompozitsiya tuziş, rang yeçimini yaratiş va refleksiya bosqiçlari asosida taşkil etiş taklif etilgan. Mazkur yondaşuv bölajak öqituvçilarning badiiy, kreativ, pedagogik va metodik kompetensiyalarini rivojlantirişga xizmat qiladi.

Kalit sözlar: tasviriy san'at, bölajak öqituvçi, kasbiy kompetensiya, naqqoşlik, milliy amaliy san'at, kompozitsiya, kreativlik, pedagogik tayyorgarlik.

Abstract: The article examines the pedagogical potential of traditional decorative painting in developing the professional competencies of future fine arts teachers. It focuses on integrating national applied art into higher pedagogical education and developing students' artistic and aesthetic taste, compositional thinking, creativity, and methodological preparedness. The study employs theoretical and comparative analysis, pedagogical observation, modeling, and practical task design. An instructional approach based on observation, analysis, sketch development, composition, development of a color scheme, and reflection is proposed. This approach contributes to the development of future teachers' artistic, creative, pedagogical, and methodological competencies.

Key words: fine arts, future teacher, professional competence, decorative painting, national applied art, composition, creativity, pedagogical training.

Аннотация: В статье раскрываются педагогические возможности традиционного искусства росписи в развитии профессиональных компетенций будущих учителей изобразительного искусства. Рассматриваются вопросы интеграции национального прикладного искусства в содержание высшего педагогического образования, развития художественно-эстетического вкуса, композиционного мышления, творческой активности и методической подготовки студентов. Использованы методы теоретического и сравнительного анализа, педагогического наблюдения, моделирования и проектирования практических заданий. Предложена организация занятий по росписи на основе этапов наблюдения, анализа, создания эскиза, построения композиции, разработки цветового решения и рефлексии. Данный подход способствует развитию художественных, творческих, педагогических и методических компетенций будущих учителей.

Ключевые слова: изобразительное искусство, будущий учитель, профессиональная компетентность, роспись, национальное прикладное искусство, композиция, креативность, педагогическая подготовка.

KIRIŞ

Oliy pedagogik ta'lim tizimida bölajak öqituvçilarni zamonaviy kasbiy faoliyatga tayyorlaş, ularda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy könikmalar, ijodiy fikrlaş va pedagogik mahoratni şakllantiriş muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, tasviriy san'at ta'limida bölajak mutaxassisning kasbiy kompetensiyasi badiiy bilim, amaliy faoliyat, estetik idrok, kompozitsion tafakkur va metodik tayyorgarlikning özaro uyğunligi asosida şakllanadi.

Özbek milliy amaliy san'atining muhim yönalişlaridan biri bölgan naqqoşlik bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiriş uçun katta pedagogik imkoniyatlarga ega. Naqşlarning ritmi, simmetriyasi, ranglar uyğunligi, geometrik va ösimliksimon elementlari talabalarda badiiy kuzatuvçanlik, estetik did, fazoviy tasavvur va kompozitsion fikrlaşni rivojlantiradi.

An'anaviy naqqoşlikni örganiş jarayonida talaba nafaqat tayyor naqş namunalarini özlaştiradi, balki ularning tuzilişini tahlil qiladi, asosiy elementlarni ajratadi, yangi eskizlar yaratadi va mustaqil kompozitsion yeçimlar işlab çiqadi. Şu sababli naqqoşlik maşğulotlarini reproduktiv faoliyatdan ijodiy faoliyatga ötişni ta'minlaydigan pedagogik jarayon sifatida taşkil etiş maqsadga muvofiq.

Tadqiqotning maqsadi – bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirişda an'anaviy naqqoşlik san'atining pedagogik imkoniyatlarini asoslaş va uni ta'lim jarayonida qöllaş metodikasini taklif etiş.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat:

- bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining kasbiy kompetensiyasi tarkibini aniql aş;
- an'anaviy naqqoşlikning badiiy-estetik va pedagogik imkoniyatlarini tahlil qiliş;
- naqqoşlik maşğulotlari orqali kompozitsion, kreativ va metodik kompetensiyalarni rivojlantiriş yollarini belgilaş;
- amaliy topşiriqlar tizimini işlab çiqiş hamda talabalarning badiiy-amaliy faoliyatini baholaş mezonlarini taklif etişdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

Tasviriy san'atni öqitiş metodikasi, bölajak öqituvçilarning kasbiy tayyorgarligi va badiiy-amaliy faoliyatini rivojlantiriş masalalari bir qator mahalliy olimlarning ilmiy-metodik tadqiqotlarida yoritilgan.

Jumladan, S. Abdirasilov tasviriy san'atni öqitiş metodikasida bölajak öqituvçilarning amaliy va metodik tayyorgarligini şakllantiriş masalalariga alohida e'tibor qaratadi [1].

Muallifning N. Tolipov bilan hamkorlikdagi tadqiqotlarida dastgohli rangtasvirning nazariy va amaliy asoslari oçib berilgan bölib, uşbu yondaşuv bölajak mutaxassislarning tasviriy faoliyat könikmalarini rivojlantiriş uçun metodik asos bölib xizmat qiladi [2].

R. Hasanovning tadqiqotlarida maktabda tasviriy san'atni öqitiş metodikasi, öquvçilarning badiiy-estetik rivojlanişi hamda tasviriy faoliyatni samarali taşkil etiş masalalari yoritilgan [4].

B. Boymetovning qalamtasvirga oid ilmiy-metodik işlari şakl, nisbat, tasviriy ifoda va badiiy kuzatuvçanlikni rivojlantirişning muhim jihatlarini oçib beradi [3].

B. Oripov esa tasviriy san'atni öqitişda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, didaktik tamoyillar va metodik yondaşuvlardan foydalanişning ahamiyatini asoslaydi [7].

Mazkur tadqiqotlar bölajak tasviriy san'at öqituvçilarida nazariy bilim bilan bir qatorda amaliy, metodik va ijodiy kompetensiyalarni şakllantiriş zarurligini körsatadi.

Zamonaviy tadqiqotlarda tasviriy va amaliy san'at vositasida bölajak öqituvçilarning kasbiy hamda kreativ kompetensiyalarini rivojlantiriş masalasiga ham e'tibor kuçaymoqda.

D. Norqulova rangtasvir maşğulotlarining, xususan, portret rangtasviri metodining bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirişdagi örnini yoritadi [6].

I. Urinbayev tasviriy va amaliy san'at maşğulotlarida innovatsion ta'lim texnologiyalari, interfaol metodlar va ijodiy faoliyatning özaro boğliqligini asoslab, kreativ kompetentlikni rivojlantiriş imkoniyatlarini körsatadi [8].

L. Xojiboyeva va J. Töxtaboyev tadqiqotlarida esa tasviriy san'at öqituvçisining ilmiy-metodik tayyorgarligini oşirişning pedagogik şart-şaroitlari tahlil qilingan [9].

A. Mamurovning tadqiqotida amaliy san'atning bölajak tasviriy san'at öqituvçilarini tayyorlaşdagi pedagogik ahamiyati, kasbiy kompetensiyalarni şakllantiriş, ijodiy fikrlaşni rivojlantiriş va milliy qadriyatlardan foydalaniş imkoniyatlari yoritilgan [5]. Uşbu tadqiqot amaliy san'atning nafaqat badiiy faoliyat, balki bölajak pedagogning kasbiy tayyorgarligini takomillaştiruvçi pedagogik vosita sifatidagi ahamiyatini asoslaşga imkon beradi.

Yuqoridagi ilmiy-metodik manbalar tahlili şuni körsatadiki, tasviriy va amaliy san'at vositalari bölajak öqituvçilarning badiiy, kreativ, metodik va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirişda muhim imkoniyatlarga ega. Biroq mavjud tadqiqotlarda an'anaviy naqqoşlik san'atining bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirişdagi pedagogik imkoniyatlari, uning kompozitsion tafakkur, badiiy-estetik did, kreativlik va metodik tayyorgarlikni şakllantirişdagi örni tizimli ravişda yetarliça tadqiq etilmagan. Şu jihatdan an'anaviy naqqoşlikni oliy pedagogik ta'lim jarayoniga maqsadli integratsiya qiliş, uning imkoniyatlarini pedagogik nuqtayi nazardan asoslaş va amaliy maşğulotlar tizimini işlab çiqiş dolzarb ilmiy-pedagogik vazifa hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy, integrativ, şaxsga yönaltirilgan, amaliy-faoliyatli va madaniy yondaşuvlar taşkil etdi.

Kompetensiyaviy yondaşuv bölajak tasviriy san'at öqituvçisining faqat nazariy bilimlarini emas, balki ularni real badiiy va pedagogik vaziyatlarda qöllay oliş qobiliyatini rivojlantirişni nazarda tutadi. Şaxsga yönaltirilgan

yondaşuv esa talabaning individual ijodiy imkoniyatlari, qiziqişlari va mustaqil faoliyatini hisobga olişga imkon beradi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- nazariy tahlil – tasviriy san'at, naqqoşlik, kasbiy kompetensiya va pedagogik tayyorgarlikka oid ilmiy-metodik manbalarni örganiş;
- qiyosiy tahlil – an'anaviy naqqoşlik maşğulotlarining turli şakllarini taqqoslaş;
- pedagogik kuzatiş – talabalarning naqş yaratiş, kompozitsiya tuziş, rang tanlaş va öz işlarini tahlil qiliş faoliyatini örganiş;
- modellaştiriş – naqqoşlik asosida kasbiy kompetensiyalarni rivojlantiriş jarayonini bosqiçma-bosqiç taşkil etiş;
- amaliy topşiriqlarni loyihalaş – badiiy va pedagogik faoliyatni birlaştiruvçi topşiriqlar tizimini işlab çiqiş.

TAHLIL VA NATIJALAR

1. Bölajak tasviriy san'at öqituvçisining kasbiy kompetensiyasi tarkibi

Bölajak tasviriy san'at öqituvçisining kasbiy kompetensiyasi köp komponentli tuzilişga ega bölib, u badiiy bilim, amaliy könikma, pedagogik mahorat, metodik tayyorgarlik, kreativ fikrlaş va madaniy kompetensiyaning özaro uyğunligidan taşkil topadi.

An'anaviy naqqoşlik maşğulotlari mazkur kompetensiyalarning quyidagi tarkibiy qismlarini rivojlantirişga xizmat qiladi:

- badiiy kompetensiya – naqş elementlari, ranglar, şakllar va badiiy ifoda vositalarini biliş va amalda qöllay biliş;
- kompozitsion kompetensiya – naqş elementlarini yaxlit va muvozanatli kompozitsiyaga birlaştiriş malakasi;
- kreativ kompetensiya – mavjud naqş namunalari asosida mustaqil va original badiiy yeçimlar yaratiş qobiliyati;
- pedagogik kompetensiya – badiiy bilim va könikmalarni öquvçilarga tuşunarli şaklda yetkaziş;
- metodik kompetensiya – naqqoşlik maşğulotlarini rejalaştiriş, metod va vositalarni tanlaş;
- madaniy kompetensiya – milliy san'atning mazmuni, tarixiy ahamiyati va estetik qiymatini anglaş.

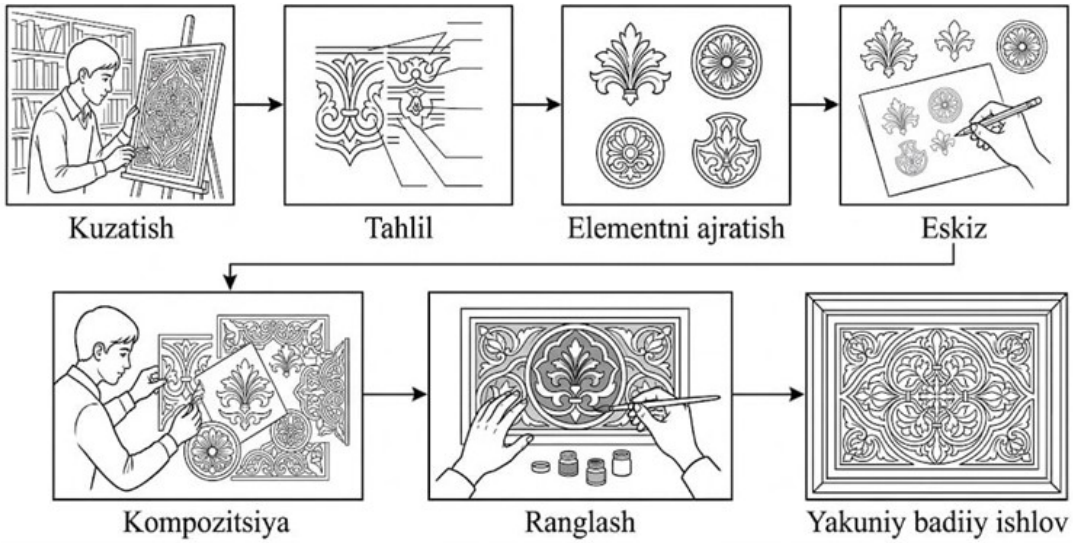
Mazkur kompetensiyalar özaro boğliq holda rivojlangandagina bölajak mutaxassisning tölaqonli kasbiy tayyorgarligi ta'minlanadi.

2. An'anaviy naqqoşlikning pedagogik imkoniyatlari

Naqqoşlik özining kompozitsion qonuniyatlari bilan tasviriy san'at ta'limi uçun qulay pedagogik material hisoblanadi. Naqşdagi ritm, takrorlaniş, simmetriya, markaziy va yordamçi elementlar talabaning fazoviy fikrlaşini rivojlantiradi.

Naqş elementlarini örganiş jarayonida talaba avvalo kuzatadi, tahlil qiladi, şaklni soddalaştiradi, uni grafik körinişga keltiradi va keyin taqsim qonuniyatlari asosida kompozitsiya tarkibiga joylaştiradi. Bu jarayon analitik va sintetik fikrlaşni rivojlantirişga yordam beradi.

An'anaviy naqş yaratişning pedagogik jarayonini quyidagi ketma-ketlikda taşkil etiş mumkin (1-rasm):

1-rasm: **An'anaviy naqş kompozitsiyasini bosqiçma-bosqiç şakllantiriş modeli.**

Bunda talabaga tayyor naqşni mexanik tarzda köçirişdan köra uning tuzilişini tuşuntiriş muhimdir. Masalan, ösimliksimon naqş elementining qanday şakllanganligi, uning asosiy va ikkilamçi qismlari, takrorlaniş ritmi hamda ranglar munosabati tahlil qilinadi.

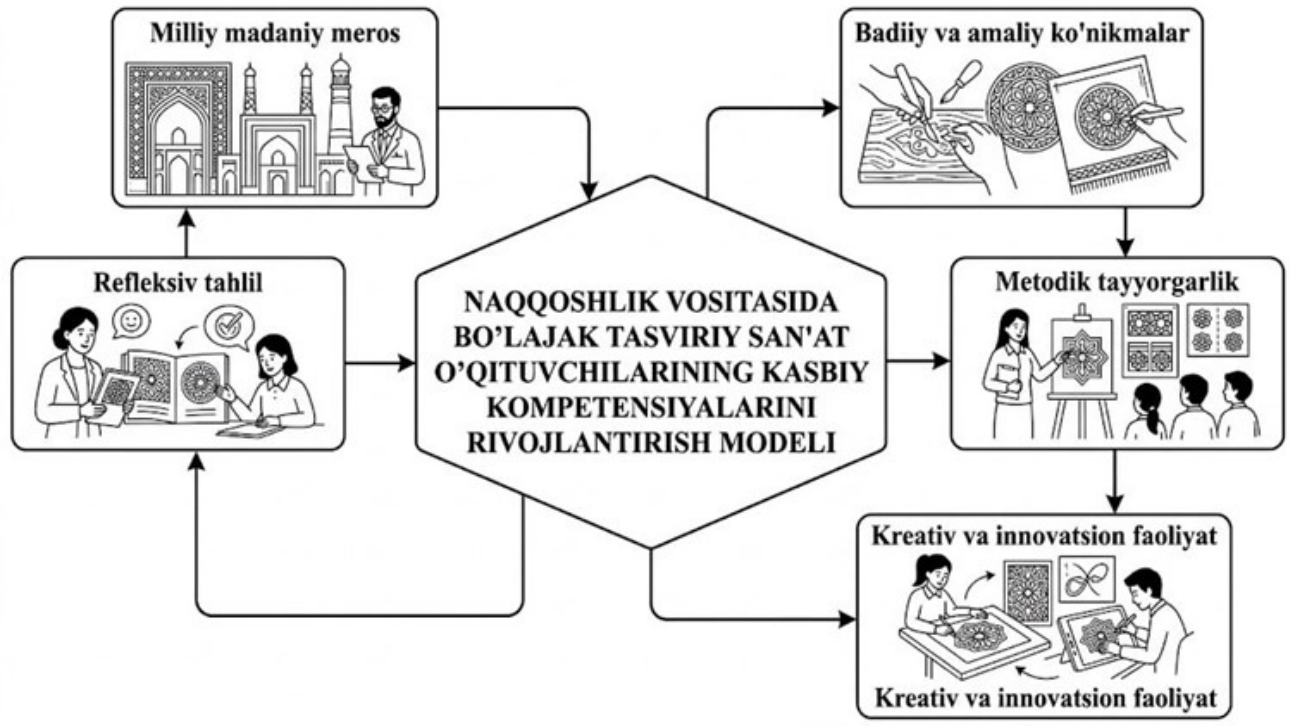
Mazkur yondaşuv talabaning tayyor namunani takrorlaşga asoslangan faoliyatdan mustaqil ijodiy faoliyatga ötişini ta'minlaydi.

3. Naqqoşlik orqali kasbiy kompetensiyalarni şakllantiriş bosqiçlari

An'anaviy naqqoşlik san'ati bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirişda muhim pedagogik vosita sifatida namoyon böladi. Naqş elementlarini örganiş va ularni amaliy faoliyatda qöllaş talabalarda badiiy kuzatuvçanlik, estetik did, kompozitsion tafakkur, ranglarni his qiliş, ijodiy fikrlaş va amaliy könikmalarni şakllantiradi. Ayniqsa, naqşlarning tuzilişi, ritmik takrorlanişi, simmetriyasi va ranglar uyğunligini tahlil qiliş talabalarni badiiy obrazni anglaş va mustaqil kompozitsion yeçim topişga yönaltiradi.

Naqqoşlik maşğulotlarining pedagogik imkoniyati faqat amaliy könikmalarni şakllantiriş bilan çeklanmay, talabalarning metodik kompetensiyasini rivojlantirişda ham namoyon böladi. Talabalar an'anaviy naqşlarni örganiş jarayonida ularni kelajakdagi darslarda qanday tuşuntiriş, amaliy namoyiş etiş, amaliy topşiriqlarga aylantiriş va öquvçilarning yoş xususiyatlariga moslaştiriş usullarini egallaydilar. Şu orqali badiiy faoliyatni taşkil etiş, öquvçilarning ijodiy imkoniyatlarini aniql aş va ularning işlarini baholaş böyiça pedagogik tajriba şakllanadi.

An'anaviy naqqoşlik milliy madaniy merosni ta'lim jarayoniga kiritiş imkonini ham beradi. Naqşlardagi ramziy mazmun, milliy bezak an'analari va badiiy uslublarni örganiş talabalarda milliy qadriyatlarga hurmat, madaniy merosni asraş va uni zamonaviy ta'lim jarayonida davom ettiriş könikmalarini rivojlantiradi. Bu jarayonda an'anaviy naqşlarni zamonaviy dizayn, dekorativ kompozitsiya va raqamli grafik vositalar bilan uyğunlaştiriş talabalarning innovatsion va kreativ yondaşuvlarini kuçaytiradi (2-rasm).

2-rasm: **An'anaviy naqqoşlik ta'limining pedagogik-funksional tuzilmasi**

Naqqoşlik maşğulotlarida talabaning ijodiy yondaşuvi namuna asosida işlaşdan köra, naqş elementlarini ijodiy qayta talqin etiş, ularni yangi kompozitsion yeçimga birlaştiriş va özига xos badiiy ğoyani ifodalaş jarayonida namoyon böladi. Bunday faoliyat davomida talaba ranglar uyğunligi, şakllar nisbati va kompozitsiya tuzilişi yuzasidan mustaqil qarorlar işlab çiqadi hamda yaratilgan ijodiy mahsulotni tahliliy baholaş orqali öz faoliyatiga tanqidiy munosabatni şakllantiradi.

4. Naqqoşlik asosidagi amaliy topşiriqlar tizimi

Bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiriş uçun amaliy topşiriqlarni murakkablik darajasiga köra taşkil etiş mumkin (1-jadval).

MAKTABGAÇA PRE-SCHOOL ДОШКОЛЬНОЕ

1-jadval: **Naqqoşlik asosidagi amaliy topşiriqlar tizimi**

№	Amaliy topşiriq	Rivojlantiriladigan kompetensiya
1	An'anaviy naqş namunasini tahlil qiliş	Badiiy va kompozitsion
2	Naqş elementini grafik tasvirlaş	Amaliy-badiiy
3	Qoğozda yangi eskiz yaratiş	Kreativ
4	Rangli kompozitsiya işlab çiqiş	Rangtasvir va estetik
5	Naqş asosida mustaqil ijodiy yeçim yaratiş	Kreativ va kompozitsion
6	Naqqoşlik maşğuloti uçun dars işlanmasi tuziş	Pedagogik va metodik
7	Öz badiiy işini tahlil qiliş	Refleksiv

Mazkur topşiriqlar ketma-ketligi natijasida talaba bir vaqtning özida badiiy, kreativ, pedagogik va metodik kompetensiyalarini rivojlantiradi.

5. Kasbiy kompetensiyalarni baholaş mezonlari

Naqqoşlik maşğulotlari natijalarini baholaşda quyidagi mezonlardan foydalaniş mumkin (2-jadval).

2-jadval: **Kasbiy kompetensiyalarni baholaş mezonlari**

Mezon	Past daraja	Örta daraja	Yuqori daraja
Badiiy-kompozitsion	Elementlarni joylaştirişda qiynaladi	Oddiy kompozitsiya tuza oladi	Murakkab va yaxlit kompozitsiya yaratadi
Rang kompetensiyasi	Rang uyğunligini saqlay olmaydi	Asosiy rang munosabatlarini qöllaydi	Mustaqil koloristik yeçim yaratadi
Kreativ kompetensiya	Tayyor namunani takrorlaydi	Ayrim özgarişlar kiritadi	Original badiiy yeçim yaratadi
Metodik kompetensiya	Vazifaning metodik mohiyatini yoritib berişda qiyinçilikka uçraydi	Oddiy topşiriq tuza oladi	Töliq metodik tizim işlab çiqadi
Refleksiv kompetensiya	Xatolarini aniqlay olmaydi	Asosiy kamçiliklarini köradi	İşini çuqur tahlil qilib, takomillaştiradi

Uşbu mezonlar bölajak öqituvçining faqat tayyor badiiy mahsulotini emas, balki ijodiy jarayonini ham baholaş imkonini beradi.

An'anaviy naqqoşlikning pedagogik imkoniyatlarini tahlil qiliş şuni körsatadiki, mazkur san'at turi bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining badiiy va kasbiy tayyorgarligini rivojlantirişda muhim vosita hisoblanadi. Naqş elementlarini kuzatiş, tahlil qiliş va qayta yaratiş jarayoni talabalarda analitik fikrlaş, ijodiy yondaşuv va kompozitsion tafakkurni şakllantiradi.

Naqqoşlik maşğulotlarida talabaning ijodiy izlanişi va mustaqil kompozitsiya yaratiş faoliyatiga alohida e'tibor qaratiladi. U naqşning içki tuzilişini anglaydi, elementlar örtasidagi munosabatlarni aniqlaydi va mustaqil badiiy yeçim yaratadi. Bu esa reproduktiv faoliyatdan ijodiy faoliyatga ötişni ta'minlaydi.

Şuningdek, naqqoşlikning milliy-madaniy mazmuni bölajak öqituvçilarda milliy san'atga hurmat, estetik qadriyatlarni anglaş va ularni kelajak avlodga yetkaziş mas'uliyatini rivojlantiradi.

Biroq naqqoşlik maşğulotlarining pedagogik samaradorligi faqat badiiy mahsulotning sifatiga boğliq emas. Ta'lim jarayonida talabaning mustaqil fikrlaşi, ijodiy faoliyati, öz işini tahlil qilişi va badiiy bilimlarini pedagogik vaziyatlarda qöllay olişi ham muhim ahamiyatga ega.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari şuni körsatdiki, an'anaviy naqqoşlik san'ati bölajak tasviriy san'at öqituvçilarining badiiy, kompozitsion, kreativ, pedagogik, metodik va madaniy kompetensiyalarini rivojlantirişda muhim pedagogik imkoniyatlarga ega.

Naqşning ritmi, simmetriyasi, ranglar uyğunligi va kompozitsion tuzilişini örganiş talabalarning estetik idroki, badiiy didi va fazoviy tafakkurini rivojlantiradi, amaliy topşiriqlar esa mustaqil ijodiy faoliyat va metodik tayyorgarlikni kuçaytiradi. Şu bois oliy ta'limda naqqoşlik maşğulotlarining amaliy yönalişini kuçaytiriş, naqş elementlarini tahlil qiliş va mustaqil kompozitsiya yaratişga yönaltirilgan topşiriqlarni joriy etiş, talabalar faoliyatini badiiy, kreativ, metodik va refleksiv mezonlar asosida baholaş maqsadga muvofiq. Şuningdek, maşğulot-

larni maktab tasviriy san'at darslari bilan boğlaş hamda milliy naqş namunalaridan elektron öquv va körgazmali materiallar yaratişda foydalaniş maqsadga muvofiq. Mazkur yondaşuv bölajak öqituvçilarning kasbiy tayyorgarligini takomillaştiriş, milliy san'at merosiga hurmatini şakllantiriş va zamonaviy pedagogik faoliyatga tayyorlaşga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar röyxati:

1. Abdirasilov S. Tasviriy san'atni öqitiş metodikasi. – Toşkent: Ilm-Ziyo, 2011. – 106 b.
2. Abdirasilov S., Tolipov N. Dastgohli rangtasvir: oliy öquv yurtlari uçun öquv qöllanma. – Toşkent: Iqtisod-Moliya, 2008. – 118 b.
3. Boymetov B. Qalamtasvir. – Toşkent: Ilm-Ziyo, 2017. – 87 b.
4. Hasanov R. Maktabda tasviriy san'atni öqitiş metodikasi. – Toşkent: Fan, 2004. – 106 b.
5. Mamurov A. A. Bölajak tasviriy san'at öqituvçilarini tayyorlaşda amaliy san'atning pedagogik ahamiyati // Yoş olimlar. – 2026. – T. 4, № 4 (58). – 49–51 b.
6. Norqulova D. U. Bölajak tasviriy san'at öqituvçilarini kasbiy kompetensiyasini oşirişda portret rangtasviri metodining örni va ahamiyati // Наука и инновации. – 2024. – T. 2, № 21. – 117–121 b.
7. Oripov B. N. Tasviriy san'atni öqitişning zamonaviy pedagogik texnologiyasi, didaktikasi va metodikasi: öquv-metodik qöllanma. – Toşkent: Ilm-Ziyo, 2013. – 152 b.
8. Urinbayev I. K. Tasviriy va amaliy san'at maşğulotlarida bölajak öqituvçilarning kreativ kompetentligini oşirişda innovatsion ta'lim texnologiyalarining ahamiyati // Oriental Art and Culture Scientific Methodical Journal. – 2023. – T. 4, № 3. – 156–164 b.
9. Xojiboyeva L., Töxtaboyev J. Tasviriy san'at öqituvçisining ilmiy-metodik tayyorgarligi darajasini oşirişning pedagogik şart-şaroitlari // Yoş olimlar. – 2024. – № 2 (18). – 32–35 b.

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Aşurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovçi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №11(1)

© Materiallar köçirib bosilganda "Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida körsatilişi şart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan Özbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toşkent şahar, Yunusobod tumani 19-mavze, 17-uy.